

Nederlands Leder en Schoenen Museum

Liefde voor leer

In Waalwijk ligt een schat... en hij wordt in zijn volle omvang zichtbaar nu het Nederlands Leder en Schoenen Museum zijn collectie digitaal heeft ontsloten. Kon tot voor kort slechts 4 procent worden bewonderd, nu vind je álles.

Directeur Wim Blok is trots op het digitaal depot. Héél trots. Toen hij in 1988 aantrad bij het museum wist hij dat er een enorme berg spullen op zolder lag te verstoffen, maar wat hij zou aantreffen overtrof zijn stoutste verwachtingen. In positieve én in negatieve zin. ‘Ik mocht pas in het depot komen toen ik mijn benoeming op zak had. En toen ik eindelijk op die grote donkere zolder stond, sloeg ik steil achterover; hij stond tot de nok toe vol.’

Toen de Stichting Oudheidkundig Museum voor de Schoen- en Lederindustrie op 10 april 1953 werd opgericht, was de initiator al tien jaar bezig met zijn verzameling. Antoon Hendriks was zoon van een schoenfabrikant en leerde het schoenmakersvak voordat hij in 1942 leraar werd aan de Nijverheidsschool in Waalwijk. Zijn enorme verzamelwoede bracht zijn vrouw tot wanhoop en zij zal het plan hebben toegejuicht de collectie elders onder te brengen. Dat lukte in 1954. Daarna moest door ruimtegebrek nog een paar maal worden verkast, maar in 1984 openden de deuren van de voormalige Pinocchiofabriek zich voor publiek. Het was de zolder van die locatie waar de bergen werk lagen opgeslagen toen Wim Blok het roer van het museum overnam. Hij was helemaal ondersteboven van zijn ontdekking. ‘Niemand wist wat er stond. Hoe groot de verzameling precies was, niemand had enig idee.’ Voor een museum is het natuurlijk onontbeerlijk precies te weten wat er in huis is. Maar in 1988 was alleen bekend wat er werd geëxposeerd, verder werd gewerkt met ramingen. Maar welke objecten het betrof was onbekend.

Singer 29K51 in twaalfvoud

Toen Wim Blok in 1988 werd aangenomen, had hij al een kleine twintig jaar museumervaring. Als vrijwilliger, als conservator en als directeur in Bergen op Zoom. Hij was dus gepokt en gemazeld in het vak en wist als geen ander dat als niet duidelijk is wat je hebt, dat je dan ook niet weet wat er nog ontbreekt. ‘We zijn daarom een periode heel intensief bezig geweest met een soort versnelde inventarisatie. Uiteindelijk bleek het zwaartepunt van de collectie op de tweede helft van de negentiende eeuw te liggen en de twintigste eeuw. Daarbinnen kon je uit de bestuurssamenstelling afleiden waar de nadruk lag. Zo zijn Koos Bergmans en zijn familie lang bij het museum betrokken geweest. Zij hebben werkelijk van alles en nog wat hiernaartoe gebracht, geweldig natuurlijk, maar van een evenredige opbouw van de collectie was geen sprake. Bovendien was er veel van hetzelfde verzameld. Dat gold niet alleen voor de schoenen, maar ook voor de technische verzameling. Zo stond de stikmachine Singer 29K51 er in twaalfvoud.’ Wim Blok kan er wel om lachen. ‘Ik weet het nummer nog uit mijn hoofd, zo’n indruk heeft dat achtergelaten. Die 11 vierkante meter die die machines in beslag namen, konden we heel goed gebruiken. Soms zaten er namelijk acht of negen schoenen in een doos gepropt. Met het uitpakken en inventariseren kreeg elke schoen zijn eigen verpakking en daardoor nam het volume met een factor 3 toe. Dus kwamen er rekken van 3 meter hoog en die zijn volgestapeld. Maar ja, dan heb je schoendozen met nummers erop. Dan weet je nog niks.’

Juichkreten

Toch is hij de juichkreten niet vergeten. ‘We hebben met een aantal vrijwilligers de hele ontsluiting op poten gezet. De jubelkreten die opgingen toen schoenen van de

wereldberoemde ontwerpster Beth Levine tevoorschijn kwamen die wij alleen kenden uit de catalogi van het museum in New York. En die zaten hier gewoon in een doos. Holy Moses!’ Het geluk bij het ongeluk was dat meteen met automatiseren kon worden begonnen. Er was tenslotte helemaal geen archief en de verzameling móest beheersbaar worden gemaakt. Tenslotte wordt maar 4 procent tentoongesteld; 96 procent is in depot in schoenendozen met een nummer erop. En daar valt niets aan te zien, dus is zoeken op de computer het enige alternatief. Het Schoenen Museum was in 1989 een van de eerste in museumland die automatisering incorporeerde in het beleid. Toen de inventarisatie eenmaal ‘klaar’ was, konden een paar fikse beslissingen worden genomen. Wim Blok: ‘In het verleden is alles verzameld waarin maar een snipper leer was verwerkt. Dat moest anders. We willen een paar dingen goed doen. Dat betekent dat ons museum plaats biedt aan de cultuurgeschiedenis van de leder- en schoenindustrie en aan de belangrijkste toepassingen zoals schoenen, tuig- en tractieleer, zoals zadels en hamen, en aan goudleer.’ In de beperking herkent men de meester, zullen we maar zeggen. Tassen zul je in het Waalwijkse Museum nauwelijks vinden. ‘Nee,’ zegt Wim Blok, ‘Tassenmuseum Hendrikje in Amstelveen heeft een prachtige collectie, waarom zouden wij 80 kilometer verderop dat verhaal nog eens dunnetjes overdoen? Zadels en hamen horen wel bij ons verhaal, want dat heeft verder geen enkel museum compleet. Het Rijksmuseum en het Haags Historisch Museum hebben een beetje goudleer, maar het goudleerverhaal vind je alleen bij ons. Verzamelen doen we alleen nog exemplarisch, van de leren balg die in een gasmeter zit, tot het rondsnaartje voor een stikmachine. Soms levert dat ook emotionele taferelen op. Zeer regelmatig krijgen we aanbiedingen de hele inventaris van een vader, of een opa die schoenmaker was, te komen ophalen. Het meeste hebben we echter al in huis, maar een bijzonder item slaan we natuurlijk niet af. Voor de erfgenamen is dat vaak een onaangename verrassing.’

Stapje voor stapje

Als je het goed beschouwt, is Wim Blok vanaf het begin bezig geweest het museum te professionaliseren. Na het inventariseren en automatiseren was daarom het interieur aan de beurt. ‘Alles langs wegen der geleidelijkheid hoor, want een echt dikke portemonnee hebben we nooit gehad. In 1994 heeft een grote verbouwing plaatsgevonden, toen hebben we het gebouw gecompartmenteerd. Toen konden we ook de klimaatsturing aanbrengen en werden de lichtniveaus onder controle gebracht, zoals het een goed museum betaamt.’ Het aantal bezoekers groeide ondertussen gestaag, maar het kost nogal wat inspanning (en geld) om publiek regelmatig te laten terugkeren. De vaste expositie wordt ongeveer eenmaal in de vijf jaar opnieuw ingericht. ‘Maar dat is niet genoeg,’ vertelt Wim Blok. ‘Daarom richten we een paar keer per jaar een tijdelijke expositie in. Thema’s worden gekozen aan de hand van een complex aantal overwegingen. Om te beginnen met de kleine stafbezetting. Als we iedereen aan de tentoonstelling laten werken, ligt het werk achter de schermen stil. Dat kan niet. De collectie moet worden onderhouden, er moet onderzoek worden gedaan. Ik probeer vaak met beeldend kunstenaars of ontwerpers een project te doen. Ik ga een weekend naar ze toe en brei dan eigenlijk alles rond. We spreken af dat de tentoonstelling over een jaar kan plaatsvinden en het enige dat dan nog hoeft te gebeuren, is de inrichting. Zo creatief moet ik met tijd omgaan.’

De staf bestaat uit een conservator voor één dag in de week, een assistent-conservator voor twintig uur in de week, een full time documentalist en nagenoeg fulltime stafleden die zich bezighouden met pr & communicatie en met een scala aan publiekstaken. Alle anderen zijn ondersteuning of actief op de afdelingen publiekszaken, horeca en catering of onderhoud en techniek. De inhoudelijke bezetting is klein, maar groeit langzaam maar zeker en dat maakt dat eenieder zijn eigen specialisme kan ontwikkelen. ‘Het digitaal depot geeft ons een

geweldige basis. De ontsluiting van de collectie is zo groot dat we de achtergronden, het verhaal achter de schoenen aan het onderzoeken zijn en dat naar buiten kunnen brengen. Langs de weg der geleidelijkheid dus. Er is verzameld sinds 1941, een officieel museum is er sinds 1954 en de professionalisering is begonnen in 1988. Stapje voor stapje, als een soort rijstebrijberg... En steeds is er een nieuwe uitdaging. Denk alleen aan het beschrijven van de voorwerpen voor het digitaal depot. Daar hebben we heel goed over nagedacht. Onze kennis groeit natuurlijk voortdurend. Dat betekent dat we voortdurend informatie zullen aanvullen, zoals het een goede verzamelaar past. We zijn nooit klaar. Het houdt nooit op.'

Modern verzamelen

Verzamelen vraagt om visie, want je kunt niet álles verzamelen, dat heeft het verleden wel geleerd. Wim Bloks visie: 'Wij willen in ons museum wat er op straat gedragen is. Het moet geen designmuseum worden. We willen weten wat casual is, wat in het uitgaansleven is gedragen. Gedragen ja, want aan een gedragen schoen kun je tien keer meer zien dan aan een nieuwe schoen. We hebben daarom een "wachtkamerconstructie" ingevoerd. Pas na vijf jaar weten we wat is aangeslagen en wat doodlopende sporen zijn gebleken. Dat betekent ook dat we soms dingen moeten wegdoen omdat ze simpelweg niet in de verzameling passen. Dat valt niet mee, maar het móet.

Dubbele machines uit het depot, die bovendien te veel ruimte innamen, zijn uit elkaar gehaald; de onderdelen gebruiken we om de machines in de opstelling te kunnen repareren. Zelfs de schroefjes en de boutjes zijn origineel. We verzamelen dus ook daarvoor. Dat gaat allemaal het onderdelenmagazijn in.'

Goede vrienden

Met een terugtrekkende overheid kan geen museum zonder sponsoring. Hoewel Wim Blok de mening is toegedaan dat de overheid zich financieel best iets meer zou mogen inspannen om de cultuurgeschiedenis die behouden blijft, te steunen. Het Schoenen Museum laat tenslotte een bedrijfstak zien waarvan zeer velen lange tijd succesvol deel hebben uitgemaakt en zonder steun verkommert dit erfgoed. Als dat lang genoeg duurt, gaat het verloren. 'Dat kan toch niet de bedoeling zijn? De Vriendenkring en de sponsors van het museum zijn overigens heel actief. We worden zeer regelmatig getipt over bijzondere voorwerpen, en ook maakt de Vriendenkring soms aankopen en restauraties mogelijk. Zo hebben we met hun steun de verzameling van Leo Emmen kunnen overnemen. Toch is het steeds moeilijker om sponsors in de branche te vinden. Veel directies zijn niet geworteld in de schoenindustrie en die lopen daarom niet warm voor ons museum. Da's jammer, want hoe meer mensen geldstromen creëren richting museum, hoe beter het is. Ik zou ervoor willen pleiten dat de branche het Schoenen Museum adopteert, het is écht een goed doel!'

[kadertje]

Nederlands leder en Schoenen Museum

Elzenweg 25

5144 MB Waalwijk

www.schoenenmuseum.nl

[einde kadertje]

[kader]

Meer musea

Op verschillende plaatsen in Europa zijn vergelijkbare musea te vinden. Dus, als u toch in de buurt bent...

Tassenmuseum HENDRIKJE
Zonnestein 1
1181 LR Amstelveen
www.tassenmuseum.nl

Nationaal Schoeiselmuseum
Wijngaardstraat 9
8870 Izegem (België)
www.izegem.be

Musée International de la Chaussure
2, Rue Ste. Marie
26.100 Romans sur Isère (Frankrijk)
www.ville-romans.com

Central Museum, Boot and Shoe Collection
Guildhall Road
NN1 1DP Northampton (Groot-Brittannië)

Deutsches Leder und Schuh Museum
Frankfurterstrasse 86
63067 Offenbach a.M.
www.ledermuseum.de

Bally Museum
Oltnerstrasse 6
5012 Schönenwerd (Zwitserland)
www.schoenenwerd.ch

Museo Ferragamo
Via dei Tornabuoni 2
50123 Firenze (Italië)

Ubuvnícké Muzeum
Trida Tomase Bati
Zlin (Tjechië)
www.museum.zlin.cz

Museo del Calzado
Avda. De Chapi, 32
3600 Elda (Alicante, Spanje)
www.museocalzado.com